

[Režim se opírá už jen o mocenské prostředky]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1988.2 \(strojopis\)](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1988.2 \(strojopis\)](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 9. 2. 1988

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 9. 2. 1988

Poprvé od r. 1968 se dostáváme do situace, v níž meze našeho domácího režimu jsou významnější překážkou našeho politického vývoje než meze, dané naším geopolitickým postavením, tj. zařazením do sovětského bloku. To je jedna z příčin určitého vážného znejistění současné naší stranické a státní politiky. Zároveň však zůstává nejisté, jakým směrem a jak daleko bude postupovat společenský a politický vývoj v Sovětském svazu samotném a do jaké míry se doopravdy uvolnily nebo alespoň posunuly meze, stanovené sovětským vedením pro vývoj v ostatních zemích bloku. To představuje druhou příčinu znejistění československého vedení, neboť sama možnost napodobit politiku Novotného v období po XX. sjezdu KSSS a po maďarských (a polských) událostech je vysoce problematická a pro dnešní naši politickou špičku riskantní, neboť Gorbačovova politika není zdaleka pouhým návratem a pokračováním v politice Chruščovově. Nerozhodná a vyčkávací orientace, která se zdá charakterizovat dnešní politiku staronového vedení KSČ, je v ekonomické sféře sice povážlivá, ale možná, že i tu je možno jí *rebus sic stantibus* dát přednost před neuváženými podstatnějšími kroky, jež by nebyly vedeny dostatečně promyšleným a prokalkulovaným programem postupných změn, o jejich cíli by mohlo být nicméně od počátku jasno. Takový program se nezdá být připraven ani v SSSR. Naproti tomu zejména v oblasti politické a kulturně politické se období znejistění stranického a státního byrokratického aparátu jeví jako optimální možnost, neboť poskytuje alespoň trochu volného prostoru přinejmenším pro artikulaci (jakous takous veřejnou artikulaci) různých názorů, pojetí a přístupů, takže se lze nadít pro budoucí náš vývoj nejen žádoucího, ale bezpodmínečně nutného dialogu, v němž by si zastánci reálně třeba neslučitelných názorů mohli přesto navzájem poskytovat službu recenzentů a kritických expertů alespoň v rovině teoretické. Je třeba si uvědomit s dostatečnou jasností, že v přítomné chvíli nemáme k dispozici žádné ucelené pojetí o příštích cestách naší společnosti. Je iluzí reformních komunistů, domnívají-li se, že je možno se vrátit o dvacet let nazpět a navázat na *Akční program*. Podíváme-li se v celkovém pohledu zpět na poválečnou politiku československých komunistů, nemůžeme si do budoucna dělat nejmenší iluze o jejich schopnosti plnit úlohu, kterou si sami svévolně vybrali a kterou si na národu různými nelegitimními prostředky vynutili. Ať už je přímá odpovědnost za justiční vraždy a desítky tisíc nezákonných rozsudků, násilí vykonávané na celé společnosti atd. zčásti přesunutelná na tlak sovětského vedení a sovětských expertů či nikoliv, zůstává nepochybným faktem, že by k něčemu podobnému nemohlo dojít vůbec nebo alespoň v nijak podobném měřítku, kdyby se komunisté v únoru 1948 nezmocnili celého státu a neovládli monopolně společnost. (Odpovědnost resp. svůj díl odpovědnosti však musí převzít všichni lidé této země, protože vláda nikdy nemůže dělat nic, co jí obyvatelstvo dělat nedovolí. Takový nedostatek rezistence, jakého jsme byli svědky v padesátých a ještě šedesátých letech, najde v jiných zemích a jiných dobách vskutku jen málo obdob.) I když se naše strana a vláda rozhodne provádět perestrojku mnohem nesrovnatelně energičtěji než dosud, nezmění to ničeho na tom, že jakýkoliv náznak legitimacy svého výsadního postavení vedoucí síly již po dvakrát zmarnila a ztratila: po prvé po únoru 1948, po druhé po srpnu 1968.

K tomuto vnitropolitickému hledisku je třeba připojit také okolnost významnou mezinárodně-politicky, totiž to, že ačkoliv KSSS dnes přijímá politickou odpovědnost za některé zločinné procesy předválečné a rehabilituje některé významné postavy sovětského hnutí, jako je např. Bucharin, nedospěla ještě zdaleka k tomu, aby podobným způsobem zhodnotila nesčetné případy další, týkající se jen sovětské společnosti samotné. Bylo by iluzorní se domnívat, že bychom v dohledné době mohli počítat s dostačujícím objasněním úlohy sovětských expertů v jiných socialistických zemích, a už vůbec se nezdá být v dohledu přiznání, že na obdobných podvrzích a mystifikacích byla založena např. vojenská intervence v Československu v srpnu 1968. A dojde-li k nějakému polovičatému přehodnocení (a po mém soudu s ničím lepším vůbec počítat nelze), pak je třeba počítat z obou stran s tím, že polovičatostí se reputace komunistů v naší zemi (ostatně i v jiných zemích) napravit a obnovit nemůže. A co tedy komunistům zbývá za takových okolností? Jenom to, že se nadále budou

muset opírat nikoliv o souhlas lidu, nýbrž jen o to, co jim ten lid ještě strpí, a o mocenské prostředky, které si podrží ve svých rukou do poslední chvíle, pokud to ještě bude možné.

Proto se domnívám, že maximum, čeho se můžeme nadít v příštích letech, je co nejdelší období znejistěnosti. Jakmile se podaří dosáhnout opět jakéhosi minimálního uspořádání poměrů, musíme počítat s novými mocenskými i byrokratickými represemi. Je-li v této chvíli situace poněkud příznivější a plastičtější, je třeba toho okmažitě využít, a ovšem pokud možno tak, aby to zbytečně nevyprovokovalo represe okamžité. Neboť musíme i z vnitřních důvodů počítat s vývojem pomalým.

9. II. 88

880209